

Dr. sc. Alojz Jembrih, prof. emer.
Fakultet hrvatskih studija
Sveučilišta u Zagrebu
10000 Zagreb

Još o Filipu Vezdinu

Kod Gradišćanskih Hrvata i danas se, s pravom, govori o znamenitome Filipu Vezdinu, govorilo se svojedobno i u Koljnofu 28. III. 2012. i Velikom Borištofu 30. III. 2012.; (a o njemu je snimljen i dokumentarni film, prikazan također u Gradišću). Pretpostavljam da se čitatelji *Hrvatskih novina* (20. i 21. stoljeća) nisu upoznali s tekstom u zagrebačkom časopisu *Književnik*, II. (Zagreb, 1865.) Vatroslava Jagića (1838. – 1923.) koji je također, jedan od prvih u tadašnjoj Hrvatskoj, pisao o Vezdinu. Stoga smatram da je i danas zanimljivo pročitati taj tekst u kojemu je Vezdin predstavljen zagrebačkoj i široj čitateljskoj publici, to više što je Jagić neke podatke dobio od čovjeka koji je rođen u istome mjestu kao i Vezdin. Bio je to Pavao Žulić (1831. – 1922.), profesor u zagrebačkoj realci i autor više učenika iz kemije.¹

Ivan Filip Vezdin, pionir indologije i indoeuropske komparatistike, potpisivao se je latinskim redovničkim imenom Paulinus a Sancto Bartholomaeo. Rođen je u selu Am Hof am Leithagebirge ili hrvatski *Cimov*, dakle u Donjoj Austriji. Otac mu je Juraj, majka Helena rođena Prekunić. Pripadao je kasnije redu bosonogih karmelićana, pa mu je Ivan redovničko ime. Zanimljivo je da je njegovo prezime u knjizi krštenih u župnom dvoru Am Hof zapisano kao Vesdin, dakle sa **s**, a ne **z** (Vezdin). Dakle mjeseca travnja 1748: *Die 25 ejusdem baptizatus est Philippus parentum Georgii Vesdin, et consortis ejus Helena. Patrini fuere Simon Ivesicz et Catharina Medvenniczin.*² U Am Hof-Cimovu nema više prezimena Vesdin/Vezdin/Wezdin. No u leksikonima je njegovo prezime pisano i kao Wездin, Wesdin, taj oblik nalazimo u rječniku Pierrea Laroussea (1817. – 1875.) u njegovom enciklopedijskom rječniku francuskog jezika 1897.

¹ O njemu vidi: Jurica Čenar, Pavao Žulić postao znamenit u Zagreb. U: *Hrvatske novine*, 15. lipnja 2012, Eisenstadt/Željezo. Snježana Paušek-Baždar, Pavao Žulić i razvitak kemije... U: *Godišnjak-Jahrbuch*, Osijek 2011. Žulić je bio u Zagrebu profesor kemije od 1859. u Prvoj realci gdje radio do umirovljenja 1886. potom se je vratio u svoju domovinu Gradišće. Dok je bio u Zagrebu napisao je prvi učenik iz kemije: *Obća kemija za male realke* (Zagreb 1866.) On je prvi uveo hrvatske kemijske nazive, stoga mu pripada primat u stvaranju hrvatske kemijske nomenklature u Hrvatskoj uopće.

² Ivan Slamnig, Filip Vezdin (1748 – 1806), pionir europske indologije. U: *Rad JAZU*, knj. 350, Zagreb 1968., 551. Slamnig je još jednom objavio proširenu verziju svojeg rada pod naslovom: Ivan Filip Vesdin (1748 – 1806), pionir evropske indologije i komparativne filologije. U: *Građa za povijest književnosti hrvatske*, JAZU, knj. 33, Zagreb 1991., 1-28.

Časopis *Književnik* izlazio je tri godine (1864 – 1866) u Zagrebu pod uredništvom: Franjo Rački (1828. – 1894.), Vatroslav Jagić i Josip Torbar (1824. – 1900.). Po tematskim je cjelinama časopis obuhvaćao: I. *Jezikoslovlje i povijest hrvatske književnosti*, II. *Povijest, zemljopis, statistiku* itd., III. *Matematiku i prirodne znanosti*. Zbog kuriozuma, spomenimo da je časopis 1864. imao 156 individualnih pretplatnika i 26 institucija. Taj je časopis tada u Zagrebu i Hrvatskoj ispunio svoju zadaću, okupio oko sebe 38 najboljih tadašnjih suradnika. *Književnik* je krajem 1866. prestao izlaziti, jer je 1867. osnovana JAZU (danas HAZU) i ona će u svojim edicijama „Rad“, „Starine“ itd. okupljati znanstvenike. No u svakom slučaju možemo reći: „Književnik“ je bio pretečom akademijinih izdanja. Tako u drugom godištu časopisa *Književnik*, Jagić, str. 506-537 daje pregled slavenskoga jezikoslovlja pod naslovom: Slovjensko jezikoslovje. *Kratak historičko-filologički nacrt*, potom slijedi kratak natuknički sadržaj o tome što će on prikazati: Prieporod jezikoslovja: *sanskrit i Vezdin*; sravnjujuća gramatika i Bopp; otac historičke gramatike J. Grimm; dubokoumna jezikoslovno-filosofička iztraživanja W. Humboldta; sveobći noviji napredak u narodoslovju iliti etnologiji. (Napominjem da Jagić piše hrvatskim jezikom i tadašnjim pravopisom; ja ću u Jagićevu tekstu, tamo gdje mi se čini potrebnim, zbog bolje razumljivosti, danas, jezično intervenirati: ponajprije u leksiku). Dio koji se odnosi na Filipa Vezdina, Jagić će započeti: „(...) Evo, sreća podade, da se prikaže neki starinski jezik, koji je poradi osobite razgovietnosti svojega ustroja novim svjetlom obasjao i ostale već odavna znane jezike evropejske: to bijaše jezik staroindijski ili točnije sanskritski“ [u bilj. 2, Jagić tumači tu riječ, navodeći da je ona sastavljena od prijedloga sam (lat. cum, slav. съ) i dodatka krtas, krta, krtam (to je od koriena kr ili kar, kao *factus, facta, factum* od *facio*); ukupno dakle samskrta ili sanskrta znači savršen ili klasičan jezik]. Jagić nastavlja: „Kao svemu novijemu jezikoslovju, tako je i sanskritskom nauku pravi kršćanski početak: navieštanje rieči božje u Indiji (Franjo Xavier, apostol Indije). Ovim putem dozna Evropa o starodavnoj indijskoj obrazovanosti i književnosti, ali istom koncem 17. stoljeća; godine 1740. pisa Peter Pons izvješće na Patra Duhalda: 'lettres edifiantes', gdje obširno govori o brahminskoj mudrosti i sanskritskoj književnosti. Daskora zatim sazna Evropa i pobliže o sanskritskom jeziku. Ime onoga, koji napisa prvu sanskritsku gramatiku kao izučen tudjinac, dvostruke je po nas ovdje važnosti: ne samo što je to bila prva od Evropejca i za Evropejce sastavljena gramatika toga jezika, nego takodjer što ju je napisao naš čovjek, *Hrvat* rodod iz Austrije, po imenu Ivan Filip Vezdin, učenomu svijetu poznatiji pod redovničkim imenom *Paulinus a Bartholomaeo*. On dakle napisa prvu gramatiku sanskritsku, te je izda na sviet u Rimu god. 1790; osim toga ima od njega i drugih znamenitih knjiga, koje se tiču sanskritskoga jezika, književnosti i starina. Da je Vezdin zbilja pravi Hrvat

bio, rođen u doljno-austrijskom selu Hof an der Leitha, to je podpuna istina; zato što u onom selu još i danas (1865.) žive sami Hrvati, te i danas među sobom samo hrvatski govore, a stariji ljudi niti ne umiju njemački. Može se dakle za cijelo reći, da Vezdinova majka nije nimalo, a otac jedva štogod razumio njemački. Osim toga kaza mi vjerodostojni prijatelj (Pavao Žulić, A. J.), da i njegova rodbina još u onom selu živi, pak i oni su sami korjeniti Hrvati. To sam ovdje zato napomenuo, da se svakomu pravo učini; dakle i nam da bude, što je naše.“ [Tu Jagić stavlja bilj. 1 u kojoj razlaže:

„Ja stavljam ovdje i njegov (Vezdinov, A. J.) životopis, a filologički (filološki) odsjek jugoslavenske akademije neka se dalje pobrini, da dobije za buduću akademičku palaču (na Zrinjevcu/Zagreb, danas, A. J.) i njegovu sliku, koja čujem da bi se mogla naći u Gjuru (Raab) u karmelitskom samostanu. On se rodi 25. travnja 1748. Priča se, da je otac nešto prestrogo s njima postupao (valjda ga i tukao), i zato mu pobježe jednoč (od kuće), te vele da nije nitko za njega znao a ni on sam ništa o sebi nije javljao, dok se nije već u fratre obukao. Ali se zna, da je latinske škole izučio u Šopronu i tom prilikom naučio uz svoj materinji hrvatski jezik, još njemački, latinski i magjarski. U kasnije doba prisvoji si lahko svojom pameti još talijanski, portugalski, francuski i engleski; a najposlije izuči u Indiji više novijih narječja indijskih kao i sam stari sankritski jezik. U 20. godini dobe svoje (1768) stupi u Lincu u red bosonogih karmelićana te zamieni domaće ime hrvatsko s redovničkim, pod kojim je na tolik glas izašao. Nauke mudroslovne i bogoslovne svrši u karmelitskom kloštru u Pragu; a kada ga zaređiše za svećenika, dopade mu sudbina, da podje u misije. Tako dospje ponajprije u središte svih misija u Rim, i ondje izuči istočne jezike. Godine 1774. odputi se put Indije, te proputovavši prije čitav Portugal, Francusku i Englesku, otputovao je 25. srpnja 1776. na obalu Malabarsku (Indija, A. J.). U prve dvie godine svoga poslovanja obrati 46 osoba na katoličku vjeru, a potom više od tri stotine. Na kraljevskom dvoru Travankorskom sastavi na zahtjevanje kralja, koji je već otprije naučio bio engleski, gramatiku malabarsko-portugalsko-englesku. Kad je knjiga bila gotova, dozva kralj preda se dvorjanike, te ih nastojaše uvjeriti, koliko je potrebito, da knezovi i činovnici poradi neprekidnoga obćenja (komunikacije, A. J.) s evropejskim narodima nauče sve one jezike, o kojima je u toj knjizi (gramatici) riječ. Istom prilikom darova (kralj) učenomu našem Vezdinu na uzdarje zlatnu narukvicu, zlatno pero, kakovim se u Indiji po palmovom lišću pisati običavalo, i malen nožić, kojim bi se ovako perce podrezivalo. Osim toga, udieli mu (kralj) povelju, kojom ga imenova dvorskim vitezom i u kojoj bijahu naznačene sve s tom odlikom skopčane povlastice i prava. Poradi zasluga za razširenje kršćanstva u istočnoj Indiji odlikova ga (Vezdina) i Rim naslovom generalnoga vikara i apostolskoga visitatora. U toj novoj časti dijelio je god. 1780 – 1781. na obali Malabarskoj sakrament potvrde (krizmu) na više od 20 000 ljudi. God. 1780. vratio se je Vezdin u Evropu, dovezavši se na 29. rujna na francuskoj fregati u luku Brestonsku. Taj je put u 6 mjeseci prevalio, i to na trošak francuskoga kralja Ljudevita XVI. Iz Francuske, koju je već plamen revolucije zahvatio, vratio se Vezdin u Rim, a kad je francuska revolucija i do Rima doprla te se dotakla i crkvenih institucija, ode Vezdin u domovinu. Nekoliko godina živio je karmelitskom samostanu u Leopoldštadtskom u Beču, zatim kao knjižničar u Padovi; ali se napokon opet vratio u Rim, jer je samo ondje našao sva tipografska sredstva, da može štampati svoja djela o sanskritskom jeziku i književnosti. Papa Pio VII. (papa 1800 – 1823, A. J.) imenovao ga je sindikom orientalnih misija i nadstojnikom nauka u propagandi rimskoj (Congratio de propaganda fide, A. J.). Vezdin je umro u samostanu S. Maria della Scala u Rimu, dne 7. siječnja 1806. Sa svoje učenosti slovi po čitavoj Evropi; bijaše članom više učenih društava: francuskoga instituta, akademije u Napulju, Veletri i Padovi. Godine 1842. dade metnuti dr. Križ, bivši liječnik na gospoštini Mannessdorf, na onu kuću, gdje se Vezdin rodio, tablicu sa slijedećim napisom.

'Domus natalis Philippi Vezdin ex ordine carmelitarum sub nomine Paulin, vir totum per orbem terrarum celebratus. Obiit Romae die 7. Januarii 1806.' Ove životopisne crtice izvadio sam iz 'Oesterr. National-Enzycclopädie', odakle je i na slovenski prevedeno u 'Glasniku' 1858, str. 72; ali ja sam ih ponešto izpravio i nešto pridodao po izpravcih, koje mi napisa naš prof. Žulić,³ koji je ne samo u istom mjestu rođen, doljno-austrijski Hrvat, već takodjer rođak slavnoga Vezdina.“] Jagić još navodi kako su Vezdinova djela, „dok još nisu učeni Englezi sanskritski nauk iz Azije u Evropu prenieli“, bila jedino vrelo znanja i mnogi su ih koristili. Prema tome, Filip Pavao Vezdin, doista je pionir u širenju znanja o sanskrtu i zato mu kao Gradišćanskome Hrvatu pripada najveća zasluga i slava u Europi i u 21. stoljeću. Zahvalni smo i danas Vatroslavu Jagiću koji je Hrvate u 19. stoljeću upoznao s Filipom Vezdinom. U Jagićevu tekstu smo vidjeli kako je on o njemu pisao. On je dodao popis od 16 Vezdinovih djela koja je većinom tiskao u Rimu sve do 1804. Zbog mogućega interesa današnje znanosti, evo tih naslova kako ih je Jagić zapisao.

Sidharubam seu grammatica samscrdamica, cui accedit dissertatio historico-critica in linguam samscrdamicam, vulgo samscrt dictam, in qua huius linguae existetia, origo, praestantia, antiquitas, extensio, maternitas ostenditur, libri aliqui in ea exarati critice recensentur et simul aliquae antiquissimae gentilium orationes liturgicae paucis attinguntur et explicantur autore Paaulino a S. Bartholomaeo. Romae 1790.

Systema brahmanicum liturgicum mythologicum et civile ex monumentis indicis musaei Borgiani, dissertationibus historicis et criticis illustratum (sa slikami). Romae 1791.⁴

Centum Adagia malabrica cum textu originali et versione latina nunc primum in lucem edita. Romae 1791.

Examen historico-criticum codicium indicorum bibliothecae s. Congregationis de propaganda fide. Romae 1792.

Musaei Borgiani codices manuscripti Avenses, Peguani etc. animadversionibus illustrati. Accedunt monumenta et cosmogonia indico-thibetana. Romae 1793.

Scitismo suilupato sui monumenti indici del museo Borgiana. Romae 1793.

India orientalis christiana (sa slikom i zemljovidom). Romae 1794.

De veteribus Indis dissertatio. Romae 1794.

Viaggio alle Indie Orientali (sa 12 slika). Romae 1796. (taj spis prevelo je više francuskih spisatelja na francuski jezik. 3 svezka u Parizu 1808).

De antiquitate et affinitate linguae Zendicae Samscrdamicae et germanicae dissertatio. Paduae 1798.

Amarasinha seu dictionarii samscrdamici sectio prima cum interpret. latina. Romae 1798.

Musaei caes. Vind. nummi zodiacales animadversionibus illustrati. Viennae 1799.

Jornandis vindicae Hunnorum. Romae 1800.

De latini sermonis origine et cum orient. ling. connexione. Romae 1802.

De basilica S. Pancratii. Romae 1803.

Vyacarna seu locupletissima samscrdamicae linguae institutio. Romae 1804.⁵

³ Vidi bilj. 1 ovdje.

⁴ To se Vezdinovo djelo smatra kao najznačajnije u kojem rekonstruirati i tumačiti vjersko i građansko ustrojstvo u brahmanskoj Indiji, a prilaže i popis rukopisnih djela kojima se koristio.

Spomenimo da je u svojoj knjizi *Stara indijska književnost, snskrtska, paljska i prakrtska* (1973.) i Radoslav Katičić (1939. – 1919.) pregledno prikazao rad Filipa Vezdina koji je trinaest godina (1776. – 1789.) boravio u Indiji na balabrskoj obali.

No, vratimo se članku Ivana Slamniga (1968.) koji u vezi s prezimenom Vezdinom, uz ostalo, i ovo zapisuje. „Međutim, javlja se i drugo pisanje koje nije samo varijanta, već bi označavalo i drugi izgovor, a to je Werdin. Pri takvom pisanju čvrsto ostaje G. Barone, pisac knjige o Vezdinu *Vita, precursori ed opere del Padre Paolino da S. Bartolomeo*, (Filippo Werdin). Napulj, 1888. U *Nouvelle Biographie Générale*, Paris, 1862, nalazimo i pisanje Weredin. E. Windisch u *Geschichte der Sanskrit-Philologie und Altertumskunde* navodi u bilješci da je pregledom knjiga u „Taufprotokollu“ u župnom dvoru u Hofu ustanovljeno da je misionarevo prezime prilikom krštenja zapisano Vesdin. Tako i jest. Otišao sam naime i sam u Hof-Cimov da još jednom to provjerim, te sam našao ovakav zapis o krštenju Filipovu (travanj 1748): *Die 25 ejusdem baptizatus est Philippus parentum Georgii Vesdin, et consortis ejus helena. Patrini fuere Simon Ivesicz et Catharina Medvenicsin.*

Takav oblik je i kod zapisa vjenčanja Filipovih roditelja 1746. javlja se, međutim, prezime Wesdin zapisano i s W, a prilikom zapisa krštenja Filipova oca nije jasno radi li se o slovu s ili drugom (dok je V i tu jednostruko). Vezdinovih u Hofu nema više, pa ne možemo čuti kako se u samoj familiji to prezime izgovara, što bi nam zacijelo pomoglo da se domislamo zašto se javilo ono *r*. Postoji naime danas u Gradišću prezime Verdenić, koje je možda u vezi sa Vezdin-Verdin. Mnoga gradišćanska prezimena završavaju na *-enić* (Medveniće, sedeniće, Verdenić), što opet potječe od oblika na *-en* s običajnim deminutivnim *-ić*. Moglo bi biti da je i imenu Vezdin postojao paralelan oblik Vezden, a da se pisalo sa *in* da se istakne da se radi o punovažnom vokalu, a ne o sonantnom *n*. Vezdena, inače, ima i danas u Hrvatskoj, i to u Filipovcu kod Pakraca, Krešetelovcu kraj Daruvara i u Daruvaru. Austrijski odvjeci obitelji pišu se danas *Westin*.⁶ Mislim da se ipak, unatoč Slamnigovu pokušaju objašnjenja prezimena, Vezdin, njem. Vesdin/Wesdin, pisao upravo tako a nikako Verdin. Oblici koje navodi Slamnig, mogli su nastati i kao pisarska manira (možda i grješka kod zapisivanja).

Vezdinova nacionalnost

Slamnig zapisuje: „Nisam uspio pronaći da bi se Vezdin nedvoumno izjasnio o svojoj nacionalnosti. U Putovanju u istočne predjele Indije govori o svojim 'dragim zemljacima

⁵ Vidi bibliografiju, kod Slamnig, *nav. dj.* 1991., 11-28.

⁶ Slamnig, *nav. dj.*, 551.

Evropljanima'. Posredno se izjašnjava za slavenstvo u spisu *De latini sermonis origine* gdje, govoreći o tome kako je iz konačnoga oblika neke riječi teško rekonstruirati prvotni, kaže: 'Od Anna kod nas (apud nos) nastalo je Anicka, Ance, Ancza, Anka, Nanka, Nanna, Nannette, Nanenka'. Da nema sumnje u to što misli pod *apud nos*, vidimo po djelu na koje upućuje kod ovih raznih oblika imena Ana: to je *Beitrag zur praktischen Diplomatie für Slaven*, Beč 1801 (*Prilog praktičnom proučavanju slavenskih dokumenata*), kojemu je autor Franz Karl Alter, kustos bečke Sveučilišne biblioteke, gorljiv pobornik austroslavizma, Vezdinov recenzent, s kojim se i dopisivao. Vezdin spominje i slavenske jezike u svojim komparatističkim studijama, a u raspravi o hunskoj riječi VAR počinje govoriti o imenu za Madžare time što kaže da njih i danas 'Slaveni, Bugari i Hrvati' nazivaju Ugrima. 'Ugri' je upravo hrvatski oblik, a upotrebljava se i u Hofu gdje izraz 'na Ugrih' označava Madžarsku, pa i Gradišće, koje je do Prvog svjetskog rata bilo u takozvanoj Translajtani, dok je sam Hof koji kilometar od granice u Cislajtani, u Donjoj Austriji. Navodim prema članku Ivana Esiha u kalendaru *Napredak* za 1939. da Čeh A. V. Šembera u svojoj raspravi o *Slavenima u Donjoj Austriji* naziva Vezdina čovjekom koji je svojom učenošću proslavio hrvatsko ime 'ne samo u Evropi', a *Österreichische National-Enzyklopedie* (Beč 1836) naziva Vezdina hrvatsko-njemačkim učenjakom. Česi su očito sa simpatijom gledali na donjoaustrijske i gradišćanske Hrvate kao na slavensko pojačanje u Austriji. Tako su mnogi župnici Hofa bili Česi, a i sadašnji (1967./68.) je Čeh, pa mi je u našem kratkom razgovoru rekao da je došao u Hof zato da bi bio među slavenskim narodom.⁷ Kao što smo vidjeli, Vatroslav Jagić ga je u časopisu „Književni” prikazao upravo kao hrvatskoga učenjaka, iako ga L. Wetzl u knjizi o Paulinusu (Beč 1936) smatra Nijemcem, ali navodi da mu je otac bio Hrvat.

Čitajući spomenuti tekst Ivana Slamniga, saznajemo da je Vezdin u Rimu 1790. objavio gramatiku sanskrta. Bila je to prva gramatika toga jezika tiskana u Europi uopće. Godine 1804. Vezdin je objavio učbenik sanskrta *Vyàcarana*. Objavio je, također u Rimu 1798. rječnik sanskrta, na njemački ga je preveo Johann Reinhold Forster (1729. – 1789.). Vezdinovo je djelo *Viaggio alle Indie orientali* tiskano u Rimu 1796. i postiglo je najveću popularnost, na njemački ga je preveo spomenuti Forster, a na engleski W. Johnston 1800. vrlo je čudno da je Vezdin Forster smatrao talijanom, dok je Johnston naveo da se je rodio u Austriji (in Austrian dominions). Vezdin je u svojim raspravama pokazao srodnost indoeuropskih jezika i to u: *De antiquitate et affinitate linguae zendicae, sanscriticae et germanicae*, tiskano je u Padovi 1799. U toj raspravi Vezdin je pokazao dobro prijašnje teorije o nastanku i srodnosti

⁷ Isto, 551-552.

jezika. Iako je tvrdnju o srodnosti evropskih jezika i sanskrta postavio već prije engleski sanskrtolog William Jones, no za svoju tvrdnju nije iznio nikakva svjedočanstva, ističe Paulinus Vezdin. Vezdinova je i druga rasprava *De latini sermonis origine et cum orientalibus connexione* (1802.) tiskana u Rimu. Slamnig veli: “Dok se u raspravi o srodnosti zndskoga i sanskrta oprezno izražavao o vezi latinskoga sa sanskrtom, ovdje se ohrabrio i navodi da oba istočna jezika, a naročito sanskrt, u većini riječi *tako sretno, tako točno suzvučaju latinskim izrazima, a upravo tako slično mijenjaju i glagole, da jaje jajetu jedva bolje pristaje*“.⁸

I na kraju bih mogao reći da je i Antun Mihanović (1796. – 1861.) u Beču 1823. objavio svoj rad u kojemu je naveo da je jedna desetina slavenskih riječi u osnovi identična sa sanskrtom. Objavio je rad na njemačkom jeziku pod naslovom: *Zusammenstellung von 200 Laut-und Sinnverwandten Wörter des sanskrites und Slavischen*.⁹ – Popis 200 riječi srodnih po glasu i značenju u sanskrtu i slavenskom jeziku.

⁸ Slamnig, *nav. dj.*, 553-554.

⁹ Objavio je to u časopisu; *Archiv für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst*, Vierzehnter Jahrgang, 1823, Wien. Vidi Alojz Jembrih, O Mihanovićevoj jezikoslovnoj i diplomatskoj djelatnosti. U: *Zbornik radova sa znanstvenoga skupa u Klanjcu – Antun Mihanović i njegovo doba*, Zagreb 1996., 121-143. Vidi još: Alojz Jembrih, *Kajkavski filološki ogledi. Prinos povijesti hrvatske književnosti i jezika*, Zabok 2023., 778-796.